

Одробіньський Ю.В.,

кандидат мистецтвознавства, доцент, завідувач
кафедри дизайну ВП «МФ КНУКіМ», м. Миколаїв

ЖИТЛОВИЙ ПРОСТІР – ТЕРИТОРІЯ ВІДПОЧИНКУ ТА РОЗВИТКУ

На думку вітчизняних дослідників, зокрема С. Зиміної, «житловий простір має безліч не лише основних, а й додаткових функцій. Функціонально-просторову організацію житла можна поділити на три головні складові: суспільно-соціальну (спілкування, виховання, відпочинок, індивідуальна праця), побутову (прання, зберігання, готування їжі) і таку, що забезпечує життєдіяльність (сон, особиста гігієна, фізкультура, лікування). Кожен з означених циклів єдиного процесу повинен проходити у своїй функціональній зоні, яка займає відносно невеликий простір» [2, с. 236]. Віддаючи належне наведеній дефініції, доцільно буде не обмежувати цей перелік зон і сфер житлового простору лише внутрішніми кімнатами квартири (будинку), а й урахувати, наприклад, подвір'я, прибудинкову територію, тобто всі складові простору, які сучасна людина може назвати словосполученням «мій дім». При цьому варто ґрунтуватися не на твердженні ХХ ст. «мій дім – моя фортеця», а звертатися до дефініції вже ХХІ ст. – «мій дім – моя територія розвитку». Житловий простір належить до найважливіших культурних й урбаністичних концептів сучасності. Він може вживатися як у широкому (люднознавчому), так і вузькому (архітектурному, дизайнерському) значенні. Як свідчать передові іноземні практики, необхідними і невід'ємними рисами сучасного якісного житлового простору є: а) чіткий розподіл пішохідних (значною мірою дитячих) і транспортних зон, що передбачає неможливість доступу автотранспорту до внутрішніх двориків (проте з одночасною наявністю спроможностей для такого доступу машинам екстрених служб); б) розташування закладів громадського призначення, торговельних і побутових установ на перших поверхах; в) ефективне планування ландшафту, що передбачає розмежування особистого і громадського простору; «обігрування» складного рельєфу (за його наявності) [6, с. 541-542]. Ключовими при формуванні такої важливої складової житлового простору, як прибудинкова територія є такі компоненти, як огороження, озеленення та естетика [5, с. 208]. При цьому необхідним є її районування на функціональні зони, які можна поділити на озеленені затишні простори. Також мають активно використовуватися можливості ландшафтного дизайну. Що стосується арт-форми, то це поняття лише починає впроваджуватися в наукову термінологію України. Серед нечисленних згадок про означений термін виокремимо дисертаційне дослідження М. Кісіль щодо витоків, розвитку й тенденцій концепції формоутворення костюма в західноєвропейському дизайні ХХ століття, в якому авторка стверджує, що «...оновлення торкнулося категорії «форма», яка набула нових якостей існування, що відобразилося на перетрансформуванні її як знака і символу. Насамперед відбулася переоцінка розуміння форми, а поряд із базовою і типовою почали функціонувати такі різновиди, як біонічна, етно-, арт-форма, що демонструє розгалуженість напрямів дизайн-діяльності» [3, с. 14]. Як бачимо, термін «арт-форма» в даному контексті вжито без наведення будь-якої дефініції. Дослівно розуміючи під арт-формою «мистецьку форму», відзначимо, що до неї належать матеріальні об'єкти, серед яких – різноманітні просторові композиції малих форм, твори декоративно-прикладного мистецтва, а також дрібної пластики й скульптури. Матеріали для арт-форм можуть бути не лише природні (дерева, трава, чагарники, квіти, пісок, каміння, вода й ін.), а й штучні (бетон, скло, пластик, метал, тканина тощо) [5, с. 210]. Розуміння змісту й значення введення в житлове середовище арт-об'єктів, методів і принципів їх включення в простір, що формується, – одна з необхідних умов розвитку грамотного й професійного підходу до застосування арт-об'єктів у дизайні міського середовища.

Справедливим є твердження Є. Тромса та О. Хлюпіна про те, що «нові концепції житла підвищеної компактності в ідеалі можуть досягнути балансу між індивідуальним будинком та міською забудовою при врахуванні актуальних економічних можливостей їхніх майбутніх мешканців» [6, с. 541-542]. У загальному плані в сучасних житлових кварталах «ПК» використовуються різноманітні просторові форми розміщення будинків – у вигляді кіл (так званих «бубликів»), напівкіл, літер «С»

тощо. Найбільш комфортною формою житлового простору слід вважати «бублики», тобто незавершені «О»-подібні форми, коли два будинки з вигнутими спорудами створюють усередині майже замкнений простір для мешканців, а зовні (по периметру будівель) розташовані приватні подвір'я і кожна квартира на першому поверсі має свій огорожений дворик. У центрі внутрішнього простору, що формується двома будинками, знаходиться дитячий майданчик. Окрім того, присутні зелені насадження (кущі, дерева), громадські місця, а в напівпідвальних приміщеннях розташовані магазини, кафе, спортивні клуби, салони краси тощо [4]. Отже, у «ПК» застосовані такі передові західні досягнення у сфері житлового будівництва, як різноманіття об'ємно-планувальних рішень будівель (використання секцій складних конфігурацій: С-подібні, Г-подібні, Т-подібні (в плані)), реалізація нестандартних композицій для зменшення відстані між будинками, зважаючи на норми інсоляції, а також чітке відокремлення пішохідних і транспортних зон з очевидним домінуванням перших (у «ПК» є власна велика пішохідна алея) [6, с. 542]. Загальна кольорова гама (типова для будівель «ПК») – це поєднання світло- і темно-коричневого, жовтого й різноманітних відтінків помаранчевого кольорів. У більш пізніх новобудовах кварталу можуть використовуватися й інші значно яскравіші кольори – аж до помаранчево-червоного. Серед арт-форм, які прикрашають житловий простір «ПК», можна виділити такі: - декорації на фасадах будинків, здійснені шляхом кольорового зонування окремих житлових приміщень, а також вікон і дверей; - художньо оформлені дитячі майданчики (при цьому, як і у «ПК» у цілому, переважають теплі та яскраві кольори – червоний, жовтий, помаранчевий); - невеликі фігурки казкових героїв (тваринок, гномиків, інших вигаданих істот) поблизу дитячих майданчиків; - декорації на даху дитячого садочка у вигляді флюгерів-півників; - ковані прикраси на металевих конструкціях забору навколо «ПК»; - прикраси на ліхтарях, що мають вигляд кованих зображень котів; - художньо оформлені зони відпочинку (лавочки, квітники тощо) на центральній алеї кварталу; - інсталяції з каміння поблизу центрального входу в «ПК»; - художньо підібрані композиції з насаджених квітів і декоративних кущів. Матеріалами, що використовуються для створення арт-форм, є мідь і метал (ковані форми), каміння, дерева і рослини (декоративні насадження), пластик (елементи декору на дитячих майданчиках). При цьому застосовується підхід, запроваджений у подібних кварталах на Заході, коли при створенні території безпосередньо поблизу будинків використовуються ті ж матеріали, що і для спорудження оточуючих житлових будівель (метал, скло, бетон, полірований камінь тощо). Означений прийом забезпечує зоровий зв'язок із навколишніми архітектурними формами. Водночас під час створення рекреаційного компонента прибудинкової території в «ПК» застосовуються насамперед не штучні, а природні елементи (рослинність, каміння, пісок тощо). Таким чином формуються невеликі затишні зелені зони і садки [5, с. 209-210]. Варто зауважити, що в «ПК» недостатньо активно використовується такий прийом формування рекреаційного / творчого середовища як геопластика (зміна ландшафту за допомогою формування штучного рельєфу), а також здійснення скульптурних акцентів. Необхідно звернути увагу й на важливість артформ на дитячих майданчиках «ПК», за допомогою яких (інсталяції з квітів і кущів, елементи оздоблення дитячих атракціонів, гірок тощо) майданчики стають цілком гармонійними з навколишнім ландшафтом. Отже, ландшафтна композиція чи елемент декору виконує роль арт-об'єкта, що гармоніює з предметним оточенням і забезпечує високий рівень геопластики простору [5, с. 208].

Безумовно, арт-форми не є найважливішими елементами художнього оформлення житлового кварталу, адже значну увагу сучасні забудовники все ж звертають на функціональність споруд. Водночас арт-об'єкти є прикрасами не лише будинків, а й місць громадського відвідування. Подібні арт-форми в житлових просторах є не лише проявом креативності архітекторів і дизайнерів, а й роблять житло привабливим для його мешканців. Саме ці елементи сприяють тому, що житель прагне знову і знову повертатися до своєї оселі. Зрештою, слід зауважити, що арт-форми є комерційною конкурентною перевагою цього та подібних житлових кварталів порівняно з іншими, а також зі старою (радянською) забудовою. Таким чином, арт-об'єкти активно використовуються маркетологами і PR-фахівцями для реклами та зв'язків із громадськістю означених житлових комплексів.

Отже, проаналізувавши сучасні арт-форми в системі організації житлового простору, можемо зробити такі висновки: - житловий простір є цілісною системою постійного мешкання людини як біологічної і соціальної істоти, що характеризується сукупністю умов, необхідних для комфортного проживання (власне сам будинок з усіма його компонентами, прибудинкова територія, місця громадського відвідування тощо). До арт-форм можна віднести низку матеріальних об'єктів, зокрема просторові композиції малих форм, твори декоративно-прикладного мистецтва, дрібної пластики та скульптури.

Однак поняття «арт-форма» поки що не має усталеного наукового визначення; - передовими тенденціями спорудження об'єктів житлового простору є розподіл пішохідних і транспортних зон (за умов наявності безпечних коридорів), розмежування особистого і громадського простору, розташування громадських і торговельних закладів різного призначення на перших поверхах, ефективне використання складного рельєфу, залучення екологічних матеріалів. Заявлена наукова проблематика є досить багатогранною і має значні перспективи подальших досліджень. Так, подальшого вивчення потребують окремі практичні аспекти різноманітних рішень мистецького оформлення житлового простору (наприклад, з урахуванням етностилу) в різних регіонах нашої країни, а також за кордоном.

Список використаних джерел:

1. Давиденко В. В. Типи позаквартирних приміщень та ступені доцільності їх розміщення в структурі житлового будинку і прибудинковій території / В. В. Давиденко // Містобудування та територіальне планування. – 2013. – Вип. 50. – С. 134–139.
2. Зиміна С. Б. Засоби функціонального зонування громадського і житлового простору / С. Б. Зиміна // Архітектурний вісник КНУБА. – 2014. – Вип. 1. – С. 232–242.
3. Кісіль М. В. Концепції формоутворення костюма в західноєвропейському дизайні ХХ століття: витоки, розвиток, тенденції : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознав. : спец. 17.00.07 / Кісіль Марина Володимирівна ; Харк. держ. акад. дизайну і мистец. – Х., 2010. – 20 с.
4. Матеріали сайту ЖК «Петровський квартал» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://novbud.com.ua>.
5. Смірнитська Л. В. Естетичне формування прибудинкових територій / Л. В. Смірнитська // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. – 2016. – № 44. – С. 207–211.
6. Тромса Є. В. Особливості архітектурно-планувальної організації середньоповерхової житлової забудови підвищеної щільності / Є. В. Тромса, О. А. Хлюпін // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. – 2017. – Вип. 47. – С. 541–546.

Орлова О.В.,

кандидат культурології, старший викладач кафедри культурології ВП «МФ КНУКіМ», м. Миколаїв

PHRASEOLOGICAL UNITS AS SIGNS OF CULTURAL INFORMATION

Linguoculturological studies in the frameworks of phraseology shall deal with the problems, the most significant among those, are considered to be the identification of culturally-marked signals in the phraseological units (PhU), detection of their correlation with cultural codes, development of the cultural codes typology in the comparative aspect.

Basing on the theories of interconnection between language and culture (W. von Humboldt, O.Potebnia, V.Beresovych, V.Maslova, V.Teliia), cultural semantics (Yu.Lotman, Yu.Stepanov), cognitive linguistics (O.Kubryakova, O.Selivanova), ethno linguistics (O.Beresovych, M.Tolstoy), modern linguoculturology study the ways and means of introducing cultural objects in language; peculiarities of certain